

ادامه از صفحه اول

چین و چرخش به سمت الگوی «تمدن اکولوزیک»

در ملاقات همین گروه از سازمان ملل با پاپ فرانسیس بود که او اعلام کرد: «ما با دو بحران مجزا روبه‌رو نیستیم، (یکی بحرانی زیست‌محیطی و دیگری اجتماعی)، بلکه یک بحران پیچیده است که هم اجتماعی است و هم محیطی. راه‌حل‌ها نیز باید یک رویکرد یکپارچه برای مبارزه با فقر، بازگرداندن کرامت به افراد محروم و در عین حال حفاظت از طبیعت داشته باشد». اما در آخرین برنامه پنج ساله توسعه چین که در سال ۲۰۱۷ توسط شی جین‌پینگ اعلام شده تمدن اکولوزیک و بهبود ساختار اجتماعی و زیست‌محیطی نقش کلیدی در روند توسعه چین یافت. ماه گذشته رئیس‌جمهوری چین با هدف آنچه که ایجاد «راه مشترک برای همه مردم» عنوان کرد، خواستار مقابله با درآمدهای نجومی و بازتوزیع ثروت در جامعه شد. او خطاب به سران ارشد حزب کمونیست چین گفت به‌منظور افزایش سطح «عدالت اجتماعی» دولت باید سیستمی را برای بازتوزیع ثروت در کشور طراحی کند. به همین منظور او خواستار «وضع مقرراتی برای تنظیم درآمدهای بیش از اندازه بالا» و «تشویق افراد و بنگاه‌های اقتصادی با درآمد بالا به بازگرداندن هر چه بیشتر درآمدهای خود به جامعه» شده است. او ایجاد «راه مشترک» و فراگیر در بین همه مردم چین را برای حفظ قدرت حزب حاکم کمونیست ضروری دانست. در همین حال و باوجود تأثیر بازدارندگی رعایت اصول زیست‌محیطی در فرایند توسعه اقتصادی، محدودیت‌های جدی در مصرف زغال‌سنگ و تولید گازهای گلخانه‌ای اعمال کرده و به‌عنوان میزبان کنواسیون تنوع زیستی COP15 پیشنهاد تأسیس صندوق بین‌المللی حمایت از تنوع زیستی با کمک بلاعوض ۲۲۵ میلیون دلار چین داده است. شاید ریشه‌های تئوریک این چرخش اصولی را در چین کمونیست باید در افکار مارکس جست‌وجو کرد. مارکس معتقد است در ارتباط دو سویه و ملت‌گونه انسان، جامعه و محیط زیست باید به‌منظور بهبود منابع (محیط زیست) رابطه انسان با خودش و جامعه را بهبود بخشید. او معتقد است بی‌عدالتی اجتماعی نقطه شروع و بره‌برزننده تعادل اکولوژیک بین انسان‌ها و منابع و محیط زیست خواهد بود، بدیهی است بهبود این رابطه نیز منوط به بهبود عدالت اجتماعی است. تقویت دوباره گرایشات سوس، سیاسی چین که در سه دهه قبل اساسا معطوف به تقویت اقتصاد و افزایش تولید و سود بود، حیرت و ابهام کارشناسان توسعه و تعبج بسیاری از صاحب‌نظران بین‌الملل را برانگیخته است. عده‌ای از سیاست‌مداران غربی مواضع جدید چین را نشانه‌های افول و شکست حزب کمونیست پنداشته و عده‌ای آن را زست خیرخواهانه به‌منظور بهبود چهره بین‌المللی چین ندانسته‌اند. اما سنت سیاسی چین، شواهد مبدائی و فرامین اجرایی و چرخش سریع و جدی این کشور در سیستم مالیاتی، توزیع ثروت و کنترل روند سرمایه‌داری در یک سال گذشته از یک سو و اقدامات انقلابی و تصمیمات جدی در حوزه حفاظت از محیط زیست، محدودیت‌های تولید کربن و حمایت از تنوع زیستی، از سوی دیگر همگی مؤید یک چرخش استراتژیک در خط‌مشی حزب کمونیست و دولت چین در مبانی و چارچوب حکمرانی و تمدنی خود است. استقبال بسیاری از فعالان جهانی محیط زیست از الگوی تمدن اکولوزیک چین، کسانی که حتی نگاه مثبتی به سیاست‌ها و خط مشی این کشور نیز ندارند، باعث شده قدرت نرم چین در صحنه بین‌المللی و در ادامه پیروزی‌های این کشور در مقابله با فقر، بیماری، بزرگ‌گیر کرونا و قبول تعهدات سنگین بین‌المللی و زیست‌محیطی در ماه‌های اخیر نسبت به قبل بهبود یابد. گزارش‌ها حاکی از آن است که سمت‌گیری‌های عدالت‌محورانه این کشور در حوزه اقتصاد داخلی و کاهش هزینه‌های زندگی طبقه متوسط نیز با افزایش اعتماد به دولت و دلگرمی شهروندان طبقه کم‌درآمد و متوسط نسبت به آینده و به‌خصوص در بین جوانان این کشور همراه شده است. اگر جامع‌نگری همراه با عمل‌گرایی حاکم بر فلسفه سیاسی چین و اعتقاد عمیق آنها به مبانی سوسیالیسم چارچوب نظری این چرخش را فراهم آورده باشد اما بی‌شک رنج رویارویی آنها با فیاغ زیست‌محیطی و درد عمیق آنها در مواجهه با بی‌عدالتی و شکاف فزاینده اجتماعی، پیرشدن سریع جامعه عامل و انگیزه اصلی چرخش به سمت «تمدن اکولوزیک» و پایداری نظام سیاسی- اجتماعی چین خواهد بود.

◀ **نماینده دائم و سفیر سابق ایران در سازمان فاو، مدرس دانشگاه‌های چین**

روح‌اله نخعی؛ سفیر اسرئیل در روسیه از توافق برای برگزاری نشست بین رؤسای شوراهای امنیت ملی آمریکا، روسیه و اسرئیل خبر داده است. الکساندر بن زوی گفته در این نشست درباره ایران و سوریه گفت‌وگو خواهد شد و زمان و مکان آن، اواخر همین هفته در سفر نفتالی بنت، نخست‌وزیر اسرئیل، به روسیه و در دیدار او با ولادیمیر پوتین مشخص خواهد شد. با توجه به پرونده‌های خاصی که بین ایران با هرکدام از این سه طرف باز است، درباره اهمیت و پیامدهای احتمالی چنین نشستی پای تحلیل شعبیه بهمن، کارشناس مسائل روسیه و قفقاز نشستیم. از دیدگاه او، این نشست مانند نمونه‌های پیشینش حاصل تلاش اسرئیل برای تأثیرگذاری روی سیاست‌های دو طرف در قبال ایران است که البته سابقه آن حاکی از توفیق تل آویو در این زمینه نیست. او درعین حال از لزوم دیپلماسی فعال ایران در این زمینه می‌گوید.

🔴 **روسیه همواره چالش‌های خودش با آمریکا را داشته است** اما حالا دارد وارد یک نشست امنیتی سه جانبه با آمریکا و اسرئیل می‌شود. به نظر شما از برگزاری چنین نشستی چه برداشتی می‌شود کرد؟ این نشست درواقع اتفاق تازه‌ای در مناسبات سه‌جانبه بین این طرف‌ها نیست. پیش‌تر هم نشست‌های مشابهی بین سه طرف برگزار شده است. آخرین بار در تل آویو بود و اتفاقاً هم‌زمان شد با هدف‌گیری پهباد گلوبال هاوک آمریکایی در ایران. در آن نشست روس‌ها نگاه کاملاً واقع‌بینانه‌ای اتخاذ کردند. نگرانی‌ها یا دستور کارهای مشترکی بین سه طرف درباره مسائل مختلف وجود دارد. بین روسیه و آمریکا قاعدا این دستور کارها بسیار گسترده هستند، اما وقتی ضلع سوم یعنی اسرئیل به آنها می‌پیوندد، می‌شود حدس زد که نشست‌های این چنینی قاعدا درباره مسائل مهم در منطقه غرب آسیا خواهد بود. از جمله آنچه در سوریه می‌گذرد و آنچه درباره مسئله هسته‌ای ایران بیان می‌شود. اما آیا صرف تشکیل چنین نشستی می‌تواند به یک تصمیم‌گیری در سطح کلان و راهبردی منتهی شود؟ پاسخ به این سؤال منفی است. چون به‌رحال هریک از این طرف‌ها دارای اهداف، منافع و نیت راهبردی خاص خودشان هستند و در سال‌های گذشته این اهداف و منافع با همدیگر هم‌پوشانی قابل‌توجهی نداشته‌اند. در خیلی از مواقع آنچه را که هریک از این بازیگران دنبال کردن، باعث نارضایتی طرف دیگری شده است؛ بنابراین در تحلیل این نشست باید به این نکته توجه داشته باشیم که به‌رحال این نشست مسوق به سابقه است و دیگر اینکه برگزاری چنین نشست‌هایی لزماً به معنای اتخاذ تصمیمات راهبردی و هماهنگی کامل بین این بازیگران در عرصه تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی نیست.

🔴 **آمریکا اخیراً اعلام کرده که خود را برای ناکامی مذاکرات احیای برجام آماده می‌کند.** با اعلام خبر چنین نشستی به ذهن می‌رسد که شاید روسیه هم دارد برای چنین احتمالی آماده می‌شود که از این فرصت استفاده کند. چنین برداشتی می‌شود داشت؟ اتفاقاً به شکل مشخص مسئله هسته‌ای ایران یکی از پرونده‌هایی است که در آن اختلاف نظرهای جدی بین سه طرف وجود دارد. اگر به زمان شکل‌گیری توافقی هسته‌ای رجوع کنیم، متوجه می‌شوید که اسرئیلی‌ها کاملاً با شکل‌گیری چنین توافقی مخالف

بودند، درحالی‌که آمریکایی‌ها یک طرف این توافق و پیش‌برنده مذاکرات بودند و روس‌ها هم کاملاً حمایت می‌کردند. زمانی که آمریکا از توافق خارج شد، اسرئیلی‌ها از این اقدام ترامپ حمایت کردند اما این مسئله نه‌تنها با مخالفت صریح روس‌ها مواجه شد بلکه روس‌ها اقدامات آمریکا را محکوم کردند. الان در بحث از سرگیری مذاکرات، آمریکایی‌ها کاملاً مشتاق هستند و این را بارها اعلام کرده‌اند که تمایل دارند ایران دوباره مذاکرات را آغاز کند. روس‌ها هم از چنین پیروسه‌ای حمایت می‌کنند و اسرئیلی‌ها همچنان بر طبل مخالفت می‌کوبند. دربراسه اینکه هریک از این طرف‌ها نسبت به رفتارهای

ایران چگونه موضع‌گیری خواهند کرد هم تکلیف تا حد زیادی مشخص است. به نظر می‌رسد که روس‌ها در یک هماهنگی کامل با ایران حرکت می‌کنند و این مسئله را بارها هم تکرار کرده‌اند. برخلاف موضع آمریکایی‌ها و کشورهای اروپایی، از نظر روس‌ها ایران به توافق هسته‌ای پایبند بوده و این طرف‌های غربی بودند که آن را زیر پا گذاشتند و به تعهداتشان عمل نکردند. روس‌ها اعتقاد دارند اقدامات ایران برای کاهش تعهدات هسته‌ای اقداماتی بوده که بر مبانی عدم تعهد کشورهای غربی به توافق هسته‌ای صورت گرفته است. بنابراین هرگاه کشورهای غربی به توافق هسته‌ای بازگردند، ایران هم می‌تواند این روند بازگشت را انجام دهد. در نتیجه برخلاف فشارهایی که بعضاً آمریکایی‌ها وارد می‌کنند که اگر ایران دیر به روند مذاکرات برگردد، مسئله را در شورای امنیت مطرح خواهند کرد یا قطع‌نامه ضدایرانی تصویب خواهند کرد، روس‌ها اساساً چنین نگاهی ندارند و همچنین به توافق هسته‌ای تلاش می‌کنند مسائل دیگر را هم به برجام اضافه کنند، روس‌ها معتقدند برجام یک توافق بین‌المللی است که بین طرف‌های مختلف شکل گرفته و اگر قرار است احیا شود، باید به همان شکل و شیوه خودش احیا شود؛ بنابراین اختلاف نظر جدی بین مسکو و واشگتن درباره

دیپلماسی

بررسی «نشست امنیتی درباره ایران» در گفت‌وگو با شعبیه بهمن، کارشناس مسائل روسیه

واشنگتن، تل آویو و مسکو دور یک میز

مسئله هسته‌ای ایران وجود دارد. البته اسرئیلی‌ها همیشه سعی کردند در این خصوص بازیگری کنند و نظرات سایرین را تحت تأثیر قرار دهند. در برهه‌های شاید این تأثیرگذاری را داشتند، مثل دوران خروج ترامپ از برجام و در برهه‌های دیگری مثل زمان شکل‌گیری برجام نتوانستند این تأثیرگذاری را داشته باشند. بخش اعظم کارهای اسرئیل بیشتر از اینکه به واقعیت نزدیک باشد، کار تبلیغاتی است و این کارها را نباید خیلی جدی گرفت و تصور کرد اسرئیلی‌ها می‌توانند در برهه فعلی نظر روس‌ها را درباره برنامه هسته‌ای ایران تغییر بدهند یا حتی بر روندهای کلان حاکم در سیاست خارجی آمریکا تأثیرگذار باشند. در آمریکا تا حدی ممکن است این تأثیرگذاری وجود داشته باشد ولی سطح و میزان این تأثیرگذاری بر روسیه قطعاً بسیاربسیار کمتر خواهد بود.

🔴 **اخیراً اسرئیل در مناطق اطراف ایران خیلی فعال شده است. هم در جنوب ایران و هم به‌خصوص در بحث جمهوری آذربایجان دارد نقش آفرینی می‌کند و چالش ایجاد می‌کند.** در چنین تعاملاتی این موضوع به بحث گذاشته خواهد شد؟ در اینکه بازیگری اسرئیل در مناطق شمالی و جنوبی ایران یک مسئله تهدید امنیت ملی برای ایران محسوب می‌شود، هیچ تردیدی نیست و در اینکه این کارها با رضایت کامل آمریکایی‌ها انجام شده و خواهد شد نیز تردیدی وجود ندارد؛ بنابراین تکلیف طرف‌های اسرئیلی و آمریکایی دراین‌باره کاملاً مشخص است، اما روس‌ها تمایل چندانی به گسترش نفوذ و حضور اسرئیل در مناطقی که اصطلاحاً حیاط‌خلوت خودشان یا خارج نزدیک تلقی می‌کنند، ندارند. کما اینکه بارها این نارضایتی را درباره حضور اسرئیل به‌وضوح بیان کرده‌اند؛ مثل حضورش در اوکراین یا حتی گرجستان. در برخی موارد هم به طرف‌های اسرئیلی هشدارهای جدی دادند و اسرئیلی‌ها در گرجستان ناگزیر به کاهش سطح روابطشان به‌ویژه در حوزه نظامی

شدند؛ بنابراین روس‌ها حساسیت‌های ویژه خودشان را نسبت به بازیگری اسرئیلی‌ها در این منطقه دارند. این احتمال بسیار زیاد است که اسرئیلی‌ها تمایل داشته باشند در این خصوص با روس‌ها مذاکره جدی کنند، برای اینکه حضور خودشان را تثبیت کنند؛ ولی به احتمال زیاد از طرف روس‌ها خیلی با واکنش مثبتی مواجه نخواهند شد. اما مسئله مهم، جدای از اینکه در دستور کار سه‌جانبه قرار خواهد گرفت یا نه این است که این موضوع ارتباط مستقیم با امنیت ملی ایران دارد و در وهله اول این ایران است که باید نگران حضور اسرئیلی‌ها در این مناطق باشد و نه روسیه. چون به‌رحال روس‌ها در عین اینکه تمایل ندارند اسرئیلی‌ها در این مناطق نفوذ داشته باشند، با اسرئیل رابطه و تعامل دارند. ولی ایران با اسرئیل در حالت تخصص قرار دارد و حضور اسرئیل بیش از همه برای ایران است که از حیث امنیتی چالش‌ساز خواهد بود. آنچه در این مقطع اهمیت دارد این است که ایران به‌ویژه با طرف روس دیپلماسی فعالی داشته باشد و تلاش کند که بر رویکردها و دیدگاه‌های روسیه برحسب منافع ملی و امنیت کشور تأثیر بگذارد.

🔴 **پی و درمجموع این اسرئیل است که بیشترین این تعامل به این شکل می‌شود؟**

بله در گذشته هم این اسرئیلی‌ها بودند که واسط بودند برای اینکه این جلسات سه‌جانبه شکل بگیرد. البته نتایجهاو بسیار به این نوع تبلیغات احتیاج داشت که نشان بدهد توانسته سیاست خارجی متوازنی را ایجاد کند و دو قدرت بزرگ را بر مبنای منافع ملی خودش در کنار هم بنشیناند و نیز تمایل داشت از دستاوردهای چنین توافقی‌هایی استفاده کند. اما همان‌طورکه گفتیم در گذشته هم در تعاملات سه‌جانبه این چنینی، آنچه بیش از همه نمود داشته، اختلاف‌نظر بوده است نه همکاری. در همان نشست تل آویو دبیران شورای امنیت ملی آمریکا و اسرئیلی خواستند اقدام ایران را محکوم کنند اما رهبر شورای عالی امنیت ملی روسیه به صراحت تأکید کرد که آمریکا به قلمرو هوایی ایران تجاوز کرده و ایرانی‌ها محق بودند پهباد آمریکایی را هدف قرار بدهند. همین مسئله در واقع اختلاف جدی طرفین درباره ایران و سایر مسائل منطقه‌ای را نشان می‌داد. یعنی باوجود اینکه تلاش شده بود یک هم‌گرایی سه‌جانبه نمایش داده شود، درنهایت آنچه از نشست بیرون آمد، به‌ویژه از کنفرانس خبری بعد از آن، بیشتر اختلاف‌نظرهای جدی و حتی تضاد منافع بین طرفین بود. ضمن اینکه به‌رحال سابقه رخدادها هم نشان می‌دهد که اگرچه اسرئیلی‌ها خیلی تلاش کردند بر سیاست روسیه نسبت به ایران با منطقه غرب آسیا تأثیرگذار باشند، در نهایت موفق نشده‌اند. اسرئیلی‌ها همین پروسه را درباره سوریه، عدم تحویل سامانه دفاعی اس-۳۰۰ به ایران، مشارکت روسیه در ساخت نیروگاه‌های هسته‌ای در ایران، تعامل روسیه با حزب‌الله و حتی تعامل روسیه با حاس انجام دادند ولی در هیچ‌کدام موفق نبودند. دلایل هم این است که روس‌ها منافع ملی خودشان را دارند و از درجه اسرئیلی‌ها به مسائل و موضوعات نگاه نمی‌کنند. ضمن اینکه اساساً تمایلی هم ندارند به خاطر اسرئیل وارد مناقشه و تنش با ایران بشوند؛ بلکه ایران را یک قدرت و یک کشور مهم و بزرگ در سطح منطقه تلقی می‌کنند و تمایل دارند همکاری‌هایشان با ایران در سطح عالی تداوم پیدا کند.

ریشه‌های سیاسی ادعاهای باکو علیه ایران

تلقی کردیم. پس ما اقدامات کاملاً قانونی دیگری اتخاذ کردیم. او گفت: اقدامات غیرضروری در کشور همسایه شکل گرفت. آنها به صدور بیانیه‌ای نامناسب، تهدید و سازشکاری نظامی از طرف ایران پرداختند. این عجیب بود که ابتدا گفته شود این رژیم‌های نظامی از قبل برنامه‌ریزی شده بوده است اما بعد گفته شود این رژیم‌ش برای آن انجام گرفته که به ما پیامی بدهند. هیچ‌کس نمی‌تواند خواست خود را به ما تحمیل کند. او به حضور نمایندگانش در مراسم تحلیف ریاست‌جمهوری ایران نیز پرداخته و اشاره کرده که این پیام را به رئیس فرستاده که دلایلی به‌فدیه غیرقانونی بازگازان ایرانی در قوه‌رباع توجه بفرمایید».

استخوان در گلو

حکایت اما شاید همین هم نباشد. ماجرای انتقاد ایران از رابطه آذربایجان با اسرئیل در ماه‌های اخیر اوج گرفته است. اخیراً مایکل دوران، یکی از طرفداران اصلی باکو و عضو انستیتو هادسون، تصویری را منتشر کرده که در آن، الهام علی‌اف در کنار یکت هواپیمای بدون سرنشین اسرئیلی ایستاده است. ظاهراً این عکس در مرز با ایران گرفته شده است. در گام دیگری آذربایجان پیروزی خود در مناقشه قره‌باغ را به کمک هواپیماهای اسرئیلی دانسته است. موضوعی که به نظر می‌رسد موجب اجرای مانور در مرز ایران و آذربایجان شده است. الهام علی‌اف اما برای این بحث، شمشیر خود را از غلاف درآورده است.

او در گفت‌وگویی با روزنامه ایتالیایی «ریپابلیکا» در پاسخ به سؤالی درخصوص اینکه برخی تنش‌های اخیر جمهوری آذربایجان با ایران به دلیل نزدیک‌شدن باکو به اسرئیل است، گفته «دلیل این اتفاق روابط ما با دیگر کشورها نیست؛ چراکه سیاست ما باز، شفاف، ثابت و همان‌طورکه پیش‌تر نیز گفته بودم، مستقل است. هیچ کشور دیگری نباید و نمی‌تواند بر تصمیمات آذربایجان تأثیر بگذارد. این تصمیمات توسط شخص بنده در باکو براساس منافع ملی آذربایجان گرفته می‌شود. اگر کسی بخواهد با دلایل غیرواقعی آذربایجان را به داشتن روابط با کشور دیگری متهم کند، تلاش‌هایش شکست می‌خورد. این مسیر اشتباهی است و به بن‌بست منجر خواهد شد».

به نظر می‌رسد رابطه تل آویو- باکو همچون استخوانی در گلو در منطقه قفقاز جنوبی برای تهران خواهد ماند و حالا که با مسئله در تردد کامیون‌های ایرانی گره خورده، شاید حتی لایه‌های پیچیده‌تری نیز به آن اضافه شود.

کوتاه دیپلماسی

جوسپ بورل:

تصمیم ایران درباره متن کنونی مذاکرات را نمی‌دانم

● **ایلنا:** مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا درباره نشست آینده بروکسل درمورد برجام به ارائه توضیحاتی پرداخت. به گزارش اسپوتنیک، جوسپ بورل، نماینده ارشد اتحادیه اروپا در روابط خارجی و سیاست‌های امنیتی در واشگتن و در جمع خبرنگاران گفت ایران خواستار دیدار با مقام‌های اتحادیه اروپا که در گفت‌وگوهای غیرمستقیم با آمریکا نقش دارند، شده است. بورل گفت آماده دیدار با ایرانی‌هاست اما درخصوص زمان چنین دیداری درحال حاضر نمی‌تواند نظر بدهد. وی در پاسخ به پرسش خبرنگاران درباره اینکه آیا ایرانی‌ها خواهان گفت‌وگو بر سر پیش‌نویس متن‌های کنونی برجام هستند، گفت: «متاسفم که باید بگویم نمی‌دانم».

ادامه از صفحه ۲

نقد و بررسی طرح صیانت

این فناوری‌ها در بستری از آزادی کسب‌وکارهای دیجیتال از سلامت و صنعت و معدن تا خدمات رفاهی و مالی رشد می‌کنند. با این فناوری‌ها باید با تسامح برخورد کرد. ضمن احترام برای کارشناسان فنی که در این طرح مشارکت داشته‌اند، به نظر می‌آید که در متن و روح این قانون درک روشنی از فناوری‌های هوش مصنوعی، بلاکچین، رایانش ابری داده‌ها، اینترنت اشیا، آنالیتیک، واقعیت افزوده و… وجود ندارد. بسیاری از محدودیت‌های به‌ظاهر امنیتی می‌تواند دستیابی به این تکنولوژی‌ها را محدود کند و ما را از دستاوردهای آن محروم کند. بخش مهمی از این فناوری‌ها در بستری از آزادی امنیتی می‌تواند دستیابی به این تکنولوژی‌ها را محدود کند و ما را از دستاوردهای آن محروم کند. بخش مهمی از این فناوری‌ها در بستری از آزادی امنیتی می‌تواند دستیابی به این تکنولوژی‌ها را محدود کند و ما را از دستاوردهای آن محروم کند. بخش مهمی از این امور است. شرکت‌های خصوصی داخلی باید بتوانند با حفظ ضوابط حداقلی و کمترین محدودیت‌ها نسبت به کار با داده‌ها آزاد باشند تا بتوانند «الگوریتم»های هوش مصنوعی را توسعه دهند. اینکه شرکت‌ها دالماً گرفتار مجوزهای گوناگون و مهم‌تر از همه گرفتار اجازه «حراست» دستگاه‌ها باشند، آنها را ناکام و ناامید می‌کند. تجربه زیسته سال‌های گذشته این است که اغلب دستگاه‌ها درک درستی از این امور ندارند و از ترس گرفتارشدن در ملاحظات امنیتی با ناآوری‌ها مخالفت می‌کنند. از قضا سرکنگبین صفرا می‌افزاید: به بهانه حراست و امنیت، ابزارهای امنیت ملی را که همان فناوری‌های نوین است، از دست می‌دهیم.

۸- تبصره از ماده ۱۹ یکی از بزرگ‌ترین معضلات را برای کسب‌وکارهای مجازی پدید می‌آورد. به موجب این تبصره «هرگونه تبلیغات تجاری در خدمات پایه کاربردی خارجی فاقد مجوز ممنوع می‌باشد». بسیار محتمل است که بسیاری از پیام‌رسان‌ها از اخذ مجوز فعالیت در ایران استنکاف کنند. فهم من از این تبصره این است که این به آن معناست که همه صاحبان فعالیت‌های تجاری، محصولات دست‌ساز خانگی، خدمات کسب‌وکارهای خرد و… که مثلاً در بستر تلگرام محصول خود را تبلیغ می‌کنند، شامل این ممنوعیت خواهند شد.

۹- ماهیت ناآوری‌ها در فضای مجازی به گونه‌ای است که نمی‌توان از پیش برای اینها قانون‌گذاری کرد. از این رو است که تنظیم‌گری آزمایشی و پسینی (sandbox) روشی است که به این ناواری‌ها میدان آزمایشی می‌دهد تا آن‌گاه که ابعدان آن روشن شد، تنظیم‌گری تدریجی را در پیش گیرند. به نظر می‌آید که این مهم در این قانون دیده نشده است و می‌تواند ممانعی برای ناواری‌ها و پیشرفت‌های علمی-فناوری در این‌را پیش بیاورد. ازاین‌رو لازم است ماده‌ای به‌مضمون ذیل در آن دیده شود. «جلوگیری از فعالیت‌های کسب‌وکارهای ناوآرانه‌ای که حکم صریح قانونی ندارند، در فضای مجازی ممنوع است. دستگاه‌های اجرایی و کسب‌وکارهای بخش خصوصی مجازند حداقل به مدت یک سال محیط آزمایشی برای این‌گونه فعالیت‌ها فراهم آورند تا زمینه رشد آنان فراهم آید. فرایندهای کسب مجوز برای این‌گونه فعالیت‌ها از ابتدای شروع فعالیت باید آغاز شود». این حکم ازآزرو اهمیت دارد که پیشینه کسب‌وکارهای مجازی در ایران، مانند کسب‌وکارهای فناوری‌های مالی، سلامت، گردشگری و… نشان می‌دهد که دستگاه‌های اجرایی و قضائی به‌مجرد ناشناخته‌بودن این کسب‌وکارها آنها را ممنوع اعلام می‌گرداند یا تحت تعقیب قضائی قرار می‌داده‌اند. ۱۰- موضوع دیگر که البته مسئولیت اصلی آن با شورای عالی فضای مجازی است، عبارت است از ایجاد کمیسیون عالی تنظیم مقررات به‌منظور اجرای مصوبات شورای مذکور. این کمیسیون عملاً قوه مجریه‌ای برای شورای عالی فضای مجازی است. چنین کمیسیون‌هایی جز تودرتویی نهادی و کلاف سردرگم اجرایی پیامدی ندارد.